

Aarhus d. 30. august 2023

Til
Aarhus Kommune
Teknik og Miljø
Plan og Byggeri

Hørings svar til *Strategisk helhedsplan for Årslev*

Danmarks Naturfredningsforening i Aarhus (DN) fremsender hermed sine bemærkninger til forslag til helhedsplanlægning for Årslev landsby og området omkring denne.

Idet der jo endnu ikke foreligger egentlige planer for den konkrete udvikling af området, er der primært tale om overordnede betragtninger og kommentarer til visionerne, særligt i relation til helhedsplanens såkaldte *Strategi 2, Landskabsbaseret Byudvikling*.

Der henvises ligeledes til DN's [tidligere bemærkninger](#) ifm. debatoplæg for byudvikling ved Årslev, forår 2020.

Baggrund og præmis

DN tager til efterretning, at kommunens befolkningstilvækst fortsætter, og anfægter på den baggrund ikke behovet for plads til at Aarhus gradvist kan vokse sig større og mere rummelig, som by og som kommune. Det er dog ikke nødvendigvis ensbetydende med at vi aktivt skal fremme vokseværet. Men DN anerkender, at der er demografiske dynamikker, som vanskeligt kan vendes endsige afvises, og som det derfor i et vist omfang giver mening at imødekomme med løbende byudvikling.

DN lægger således til grund, at arealerne sydvest for Årslev er udpeget som perspektivarealer i Kommuneplan 2017, og dermed for længst er disponeret til fremtidig byudvikling. Med andre ord synes helhedsplanen at være i overensstemmelse med den hidtidige overordnede kommuneplanlægning, hvilket DN generelt og vedvarende efterspørger. Præmissen for nærværende bemærkninger er derfor ikke, *om* der bør bygges i området, men snarere *hvordan* og *hvor meget*. Det er i denne sammenhæng DN's ærinde, at påpege muligheder og begrænsninger i forhold til at skabe en attraktiv bydel, uden at kompromittere ådalslandskabet og dets naturværdier. Faktisk anerkender DN muligheden for gennem helhedsplanlægning at øge disse, forudsat at man iagttager de fornødne hensyn og planlægger målrettet for øget natur og biodiversitet.

Vedr. beslutning om ingen konsekvensvurdering

DN tager kommunens beslutning om ikke at gennemføre en Miljøvurdering og Habitatkonsekvensvurdering ifm. helhedsplanen for Årslev, til efterretning. Det fremgår – som kommunens begrundelse – at helhedsplanen ikke i sig selv vil have konsekvenser, idet den ikke planlægger for konkrete aktiviteter, men alene udstikker visioner og strategiske retningslinjer for den fremtidige udvikling af området. Det kan for så vidt give mening, men indebærer følgelig, at kommende lokalplaner derimod meget vel kan forudsætte sådanne konsekvensvurderinger. DN vil derfor forbeholde sig ret til ved en senere lejlighed at efterspørge sådanne, hvis der skønnes behov ifm. realisering af et konkret projekt.

Aarhus Kommune har dog, som baggrund for ovenstående beslutning, udarbejdet en Natura 2000 Væsentlighedsvurdering, hvori man redegør for den forventede negative påvirkning (eller mangel på samme) af arter og naturtyper på udpegningsgrundlaget, dvs. indflydelse på konkrete arter og levesteder indenfor Natura 2000-området. Skønt nogen måske vil mene, at det er en utilstrækkelig fremgangsmåde, som savner en helhedsbetragtning af "naturen" som sådan, så er det dog den almindeligt anvendte og fagligt anerkendte måde at foretage en sådan vurdering på. Rationalet bag fremgangsmåden er, at man ved vurdering af de udpegede (dvs. truede og beskyttelsesværdige) arter og naturtyper, automatisk vil omfatte den øvrige natur og de mere almindeligt forekommende arter/naturtyper.

DN finder derfor ikke umiddelbart anledning til at anfægte hverken fremgangsmåden eller resultatet af vurderingen, men forbeholder sig naturligvis ret til ved en senere lejlighed at forlange en egentlig miljø- og konsekvensvurdering af konkrete udviklingsprojekter.

Skibbyvej – eller ej?

Et springende punkt i debatten har været – og er fortsat – den geografiske afgrænsning af helhedsplanen. Skal der, eller skal der ikke, bygges syd for Skibbyvej?

Som det fremgår ovenfor, erklærer DN sig umiddelbart enig i Kommunens afvisning af at helhedsplanen som den foreligger, skulle have en konkret negativ påvirkning på natur og miljø. Alligevel synes det evident, at jo længere bebyggelsen trækkes tilbage fra søen og dens nærmeste omgivelser, des mindre vil oplevelsen af ådalen påvirkes og des større potentiale vil bestå for en fremtidig udvidelse og styrkelse af den økologiske forbindelse, som ådalen udgør på tværs af kommunen.

Dog kan man med en vis rimelighed argumentere for, at Skibbyvej blot er en arbitrært placeret linje gennem området, som alene i kraft af dens eksistens er blevet et håndgribeligt referencepunkt i diskussionen om helhedsplanens udstrækning. Det interessante er måske derfor snarere, hvor langt mod syd – og hvordan – man kan bygge, uden at forringe (men i stedet forbedre?) de eksisterende forhold på ådalens nordlige skråninger.

Det er i den forbindelse værd at notere sig, at der allerede i dag er bebygget syd for Skibbyvej i stort set hele dens udstrækning indenfor helhedsplanen, samt at de åbne arealer umiddelbart syd for bebyggelsen altovervejende er landbrugsarealer eller på anden måde arealer med ringe naturværdi, som ikke bidrager stort til biodiversiteten og i øvrigt er utilgængelig for offentligheden. Disse arealer rummer imidlertid et stort potentiale for udvidelse af den eksisterende, beskyttede natur indenfor fredningen, hvilket ideelt set vil kunne fremmes gennem netop en klog og visionær helhedsplanlægning for området.

DN er således grundlæggende optaget af, at helhedsplanen ikke forringer hverken den landskabelige oplevelse eller de konkrete naturværdier i ådalen. Derimod ser vi gerne, at den om muligt sigter på en målrettet optimering af den eksisterende natur og en forløsning af udvidelsespotentialet, herunder en øget tilgængelighed. Derfor vil DN heller ikke være kategorisk afvisende overfor planlægning, der påviseligt understøtter natur og biodiversitet på de arealer syd for Skibbyvej, som i dag er i landbrugsmæssig omdrift, også selvom en sådan planlægning måtte indebære en vis udbygning på de allerede i dag bebyggede matrikler syd for Skibbyvej.

Uanset, hvor man lægger linjen er det naturligvis afgørende, at man tilstræber en harmonisk overgang mellem bebyggelse og åbent land, dels ved fastlæggelse af lav byggehøjde og dels ved løsninger med f.eks. begrønning af tagflader og facader samt slørende beplantning med levende hegn og lign.

Fra vision til virkelighed

Bortset fra ovenstående forbehold vedr. den geografiske afgrænsning af helhedsplanen, er der ikke umiddelbart mange af de formulerede visioner i helhedsplanen, som DN kan være synderlig uenig i eller ikke kan bakke op om. Forudsat at man i øvrigt accepterer præmissen om udvikling af området, må man anerkende ambitionsniveauet og det udtrykkelige fokus på naturhensyn og bæredygtighed i Helhedsplanen.

Det er imidlertid før set, at ambitiøse udgangspunkter svækkes og udvandes til uigenkendelighed, når slutproduktet står færdigt. Derfor vil det i sidste ende være udslagsgivende for DN's holdning til udviklingen af Årslev, at der forbliver overensstemmelse mellem intentioner og virkelighed, og at de grønne løsninger implementeres konsekvent og så vidt muligt kompromisløst. Det bør være muligt, på dette tidlige tidspunkt i planlægningsfasen, at knæsatte forudsætningerne og stille eksplicite krav til projektudviklere, og siden at fastholde dem, uden at slække på ambitionerne. Visionen bør med andre ord være lig med den virkelighed, som med tiden materialiseres i det endelige udtryk. DN vil nøje vurdere fremtidige konkrete lokalplansprojekter og opponere, såfremt de efter vores opfattelse ikke opfylder intentionerne og målsætningerne i helhedsplanen.

Monitorering af biodiversitet og klimapåvirkning

DN ser frem til, at der lægges reelle natur- og klimahensyn til grund for byudviklingen, og at helhedsplanen faktisk kan måles på sit positive aftryk. For at sikre dette, anbefaler DN, at der helt bogstaveligt tilrettelægges en løbende monitorering af såvel biodiversitet som klimapåvirkning, således at man kan dokumentere effekten af de grønne tiltag og anvende data til at fremme og understøtte andre, fremtidige byudviklingsprojekter. Ligeledes bør helhedsplanen udstikke retningslinjer vedr. biodiversitetsfremmende beplantning, som skærpes til bindende krav i kommende lokalplaner. Sådanne krav bør også rumme specifikke anvisninger til forvaltning af de grønne arealer, således at der sikres en vedvarende opretholdelse og løbende forbedring af naturværdierne.

Biodiversitet

Det burde være overflødig, men DN finder det alligevel formålstjenligt at indskærpe værdien af eksisterende natur fremfor nyetableret, jf. "Brandmandens Lov". Den biologiske værdi af f.eks. træer eller biotoper i bred forstand stiger proportionalt med deres alder og udstrækning. Det er derfor afgørende, at man forbliver tro mod helhedsplanens erklærede mål om at bevare eksisterende levende hegn, solitære træer og småbevoksninger, i stedet for at fælde og plante nyt.

Det kan i denne sammenhæng være relevant at fremhæve [Lokalplan 1031](#) (Omdannelse af Psykiatrisk Hospital i Risskov) som et eksempel på, hvordan en konkret udpegning af bevarelsesværdige træer gjorde det muligt at [forhindre](#) et forsøg fra byherre på at omgå bestemmelserne og fælde træerne imod lokalplanens intention.

DN er enig i, at man ved omlægning af eksisterende landbrugsarealer til natur kan øge naturarealerne og potentielt styrke biodiversiteten (side 31). Siden helhedsplanen ikke redegør nærmere for finansiering af udviklingen af området, står det imidlertid uklart i hvilket omfang denne ambition er fastlagt og finansieret på matrikelniveau. Der må på baggrund af helhedsplanen herske en forventning om, at alle grunde der udbydes til byudvikling, omfattes af et vilkår om fuldstændigt ophør af landbrugsmæssig drift og afsættelse af et vist areal til natur.

På side 31 omtales behovet og muligheden for afgræsning af de lysåbne naturarealer i periferen af helhedsplanen. En sådan driftsform ville dels kunne sikre en hensigtsmæssig forvaltning af naturarealerne, men nok så vigtig kunne indgå i en større sammenhæng med naturplejen i det nærliggende beskyttede naturområde.

Faktisk er den eksisterende afgræsning af naturarealerne indenfor Natura 2000-området i dag stærkt udfordret af den fluktuerende vandstand over året, som mange steder vanskeliggør eller ligefrem forhindrer den optimale forvaltning og dermed opnåelse af målet om gunstig bevaringsstatus. Med højere beliggende græsningsarealer nord for diget, ville der måske kunne opnås mulighed for en sammenhæng, således at kreaturer kan vandre op i baglandet når de sønære arealer bliver for våde. Det kan ved hjælp af ordentlig planlægning sagtens lade sig gøre, uden at forringe publikumsadgangen til diget, og det vil samtidig rumme mulighed for inddragelse af lokalbefolkningen i græsningslaug el.lign.

Skovrejsning

DN anerkender relevansen af skovrejsning (side 32) i en række sammenhænge og i nærværende sammenhæng primært af rekreative og visuelt afskærmende grunde. Men den evige standardbegrundelse om skovrejsning som middel til grundvandsbeskyttelse, kalder lige på en præcisering. Det er naturligvis sandt, at skovrejsning beskytter grundvandet imod forurening fra pesticider, men det kan alene tilskrives den omstændighed at tidligere landbrugsjord udtages til formålet. Det er således ophøret af landbrugsdriften og ikke selve skoven, der medfører beskyttelsen, og man kan derfor helt principielt argumentere for, at tidligere landbrugsarealer blot kan udlægges til successiv naturudvikling, uden aktiv træplantning. Derved vil man udover en konkret besparelse, alt andet lige opnå den samme grundvandsbeskyttelse (forudsat at arealet forbliver udtaget) og en mere naturligt varieret og dermed biodivers mosaik af skov og lysåben natur. Når det er sagt, kan der naturligvis være andre valide argumenter for aktiv skovrejsning, herunder et ønske om målrettet at fremme en skovbevoksning til tømmerhøst, til visuel afskærmning, til rekreative formål eller/og til kulstofbinding.

Konkrete opmærksomhedspunkter

DN lægger til grund for sin vurdering, at helhedsplanen udelukkende planlægger for arealer *udenfor* den eksisterende fredning og det udpegede Natura 2000-område. Derfor vil vi i sagens natur også forholde os anderledes kritisk til evt. afledte effekter af planen, som måtte berøre forhold *indenfor* fredningen eller Natura 2000-området, og som ikke har et målrettet biodiversitetsfremmende sigte. Det gælder også udvidelse af stiforløb (herunder evt. hård befæstning) samt en væsentlig ændring i omfang og karakter af de aktiviteter, som vil kunne følge at en øget adgang til de sønære arealer.

Der peges i Helhedsplanen (side 33) på muligheden for at anlægge et rekreativt stiforløb langs Lyngbygård Å, med mulig forbindelse til Harlev. Mens DN som udgangspunkt billiger øget offentlig adgang til det åbne land, gør vi dog opmærksom på at netop denne strækning i dag er utilgængelig og dermed også henligger relativt uforstyrret af publikum. Det gavner dyrelivet, herunder ynglende isfugl og formentlig også odder. Disse forhold bør belyses grundigt ifm. en fremtidig lokalplan, og et evt. stiforløb lægges i en sådan afstand fra vandløbet at dets hidtidige tilstand ikke kompromitteres.

Med venlig hilsen
Sebastian Jonshøj, formand